

Agricultural Policies in OECD Countries: Monitoring and Evaluation 2005

Summary in Hungarian

Mezőgazdasági politika az OECD országokban: megfigyelés és értékelés, 2005

Összefoglalás magyarul

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Az OECD egészét tekintve, az 1990-es évek vége óta alig változott a termelői támogatás szintje. Ez a gazdaságok bevételeinek 1986–88-ban mért 37%-áról 2002–2004-ben 30%-ra csökkent, azonban ez a támogatási szint először hét évvel ezelőtt, 1995–97-ben volt jellemző. A támogatás szintjének éves ingadozásai főleg a nemzetközi kereskedelmi árak alakulásának hazai piacok felé továbbítását korlátozó politikai intézkedéseket tükrözik. A politikai reform a termelői támogatásnyújtás módjának megváltoztatására koncentrált, ami jelentős elmozdulást képvisel a termeléshez kapcsolódó intézkedésektől. Míg ezen elmozdulás az elkövetkezendő évek során folytatódhat, a termeléshez kapcsolódó intézkedések a legtöbb országban továbbra is uralják majd a termelői támogatásokat, s ezáltal ösztönzik a termelést, torzítják a kereskedelmet, és hozzájárulnak a mezőgazdasági nyersanyagok alacsonyabb világpiaci árához. Ráadásul a reformok egyes termékszektorokat a mai napig szinte érintetlenül hagytak, és komoly igény van e hiányosság orvoslására. A termeléshez kapcsolódó támogatásoktól való elmozdulás ellenére csak igen szerény elmozdulás tapasztalható a világosan meghatározott célok és kedvezményezett felé irányuló politikák irányában. További erőfeszítésekre van szükség annak biztosítására, hogy az érvényben lévő politikák átláthatóbbak legyenek, meghatározott teljesítményekhez igazodjanak, valamint rugalmasan reagáljanak a változó prioritásokra.

Az OECD mezőgazdaságát továbbra is magas támogatási szintek és az országok közötti nagy különbségek jellemzik.

2004-ben a termelői támogatások értékét az OECD egészére 279 milliárd amerikai dollárra, azaz 226 milliárd euróra becsülik. A TTE (termelői támogatási egyenérték) százalékában mérve a támogatás a gazdaságok bevételeinek 30%-át tette ki, ami azonos a 2003-as szinttel. A mezőgazdasághoz kapcsolódó általános szolgáltatások részére – mint például a kutatás, az infrastruktúra, a minőségvizsgálat, a marketing és a reklám – nyújtott támogatást is beleértve a mezőgazdasági szektornak nyújtott össztámogatás az OECD 2004. évi GDP-je 1,2%-ának felel meg.

2002–2004-ben az OECD-n belül Ausztráliában és Új-Zélandon volt a gazdaságok bevételeinek 5%-a alatt a termelői támogatás. A támogatás Kanadában, Mexikóban és az Egyesült Államokban 20%-os, Törökországban pedig 25%-os átlagot mutatott. Az Európai Unió (EU)¹ 34%-os támogatási szintje a 30%-os OECD átlag fölött volt. Japánban és Koreában a termelőinek nyújtott támogatás átlaga 60% körüli, míg Izlandon, Norvégiában és Svájcban 70% körüli volt.

1986–88 óta a termelői támogatás szintje a legtöbb országban csökkent, változatlan maradt Norvégiában, azonban növekedett Törökországban. A termelői támogatások tekintetében mért legnagyobb csökkenés Kanadában következett be, további nagyobb mértékű csökkenés történt Mexikóban (1991–93 óta), valamint Új-Zélandon. A jelentős támogatást nyújtó országok között a legnagyobb csökkenés Svájcban következett be. A mezőgazdaságnak nyújtott támogatás az OECD-n belül a GDP 1986–88-as 2,3%-áról a 2002–2004 közötti 1,2%-ra esett. Hasonló trend jellemzi az összes OECD országot – Törökországot kivéve, ahol az összes mezőgazdasági támogatás GDP-hez viszonyított aránya nőtt, többek között a GDP szinteket és a növekedést tükrözve.

Nagyobb erőfeszítések születtek a termelői támogatásnyújtás módjának megváltoztatására, azonban egyes ágazatokban kevés reform valósult meg.

A támogatásnak a termelést és a kereskedelmet leginkább torzító – a termeléshez és a ráfordításokhoz kapcsolódó – formáinak aránya a termelői támogatás 1986–88-as 91%-os arányáról a 2002–2004 közötti 74%-ra csökkent. A termeléshez kapcsolódó támogatás csökkenése a termelői és a határárak közötti különbség csökkenésében is megmutatkozik. 1986–88-ban az OECD egészét tekintve a termelői átlagár 60%-kal magasabb volt a határárnál; 2002–2004-re a különbség 30%-ra csökkent. E különbség legjelentősebb csökkenése Svájcban, az EU-ban és Norvégiában következett be, ahol a támogatás szintje meghaladta az OECD átlagát. A csökkenés legnagyobb része azonban az 1990-es évek végén következett be. A támogatás e formáinak csökkentése

¹ 2004-től kezdve a támogatási becslések a 25-tagú EU-ra vonatkozóan kerülnek majd kiszámolásra. A hat nem-OECD EU tagállam (Ciprus, Észtország, Lettország, Litvánia, Málta és Szlovénia) szerepel az EU25-ökre vonatkozó támogatási becslésekben, viszont nem szerepel az OECD egészére vonatkozó adatokban.

területi, jószágszámbeli illetve történelmi jogosultságokon alapuló kifizetések növekedésével járt, ami korlátozta a gazdaságok bevételeire gyakorolt hatást, egyes kifizetések esetén a megfelelési feltételek mellett.

1986–88 valamint 2002–2004 között a nyersanyagok támogatási szintje vonatkozásában fennálló különbségek az összes országban csökkentek. A legkisebb csökkenés az EU-ban, Japánban és Koreában, a legnagyobb pedig Kanadában és Svájcban következett be. A támogatás szintjében és összetételének javulása tekintetében a legkisebb csökkenések a birkahús- és a (rizstől eltérő) gabonaszektorban következtek be. Továbbra is a cukor, a rizs és a tej képviseli a leginkább támogatott nyersanyagokat.

Az EU bővítés jelentős előrelépés volt a régi és az új tagállamok számára egyaránt.

2004. május 1-jén tíz új tagállam, köztük négy OECD-ország – a Cseh Köztársaság, Magyarország, Lengyelország és a Szlovák Köztársaság – csatlakozott az EU-hoz. Az előcsatlakozási megállapodásoknak köszönhetően az EU25-ök országai közötti kereskedelmi áramlás már korábban is nőtt, és remélhetőleg a csatlakozást követően is nőni fog. A tíz új tagállam számára csak a gabonaszektorban vannak az EU25-öknél kívül jelentős importforrásként szolgáló országok. Ezen új EU-országok számára a csatlakozási folyamat a támogatás szintjének progresszív növekedését eredményezte a termelők és a mezőgazdaságnak nyújtott általános szolgáltatások tekintetében egyaránt. A növekedés ellenére a termelői támogatás szintje az új tagállamokban az EU15-öknél alacsonyabb szinten marad. Ennek következtében, a becslések szerint a bővítés az EU-n belül 1 százalékponttal csökkentette a termelői támogatás szintjét.

Döntések születtek az EU egységes fizetési rendszerének megvalósításáról.

A 2003-as CAP reform részeként az EU15-ök többsége úgy döntött, hogy 2005-ben kezdi el az egységes fizetési rendszer megvalósítását, míg a többi ország (Finnország, Franciaország, Görögország, Hollandia és Spanyolország) a 2006-os kezdet mellett döntött. Németország, Írország, Olaszország, Luxemburg és az Egyesült Királyság az egységes fizetési rendszer leválasztottsági rendelkezése alkalmazásának maximalizálása, míg Franciaország annak minimalizálása mellett döntött. Az egységes fizetés a többség esetében a gazdaságszintű történelmi jogosultságokon alapul majd, míg Dánia, Finnország, Németország, Luxemburg, Svédország és az Egyesült Királyság a gazdaságszintű történelmi illetve a regionalizált fizetéseket vegyesen alkalmazza majd. Az új tagállamok – Málta és Szlovénia kivételével – 2004-ben megvalósították az egységes területalapú fizetési rendszert (SAPS), átalánydíjat fizetve (nyolcuk vonatkozásában a hektáronkénti átlag 48 euró) az összes mezőgazdasági területre vonatkozóan, a mind a tíz országban nyújtott „top-up” (kiegészítő nemzeti támogatás) kifizetése mellett. Mindezek – Ciprus, Málta és Szlovénia kivételével – az összes új tagállamban hozzájárultak a mezőgazdasági bevételek növekedéséhez. Az átmeneti SAPS fázist követően az új tagállamok a regionális modell alapján valósítják majd meg az egységes fizetési rendszert.

*A támogatási programokban 2004-ben
bekövetkezett egyéb jelentős fejlemények.*

Az értékesítési támogatás és az anticiklikus kifizetési programok révén az Egyesült Államokban az alacsonyabb gabonaárak a támogatások jelentős növekedéséhez vezettek. Az EU úgy döntött, hogy az olívaolaj, a komló, a gyapot és a dohány nyersanyaghoz kapcsolódó kifizetéseit fokozatosan, 2006-tól (a komló esetében 2005-től) vonná be az egységes fizetési rendszerbe. A kanadai Mezőgazdasági Jövedelem Stabilizációs program számos jövedelemtámogatási intézkedést mással váltott fel, és a biztosítási programokat bővítették Franciaországban, Olaszországban, Koreában és Spanyolországban. A magas üzemanyagárak ellensúlyozása céljából egyes országok adócsökkentést hajtottak végre, illetve állami támogatást nyújtottak. A környezeti katasztrófákra reagálva számos országban rendkívüli segélyek kerültek kifizetésre.

A svájci AP 2004–2007 program egyik fontos eleme a tejtermék kvóták fokozatos megszüntetése. Az Egyesült Államok bejelentette a dohánykvóták 2005-től való megszüntetését, egy tízéves kvóta felvásárlási programmal helyettesítve őket. Japánban nagyobb mértékű rugalmasságot vezettek be a rizstermelést szabályozó rendszerbe, melyhez olyan kormányzati beszerzések társulnak, amelyekről most már inkább pályázat útján, mintsem szabott árak alapján határoznak. Norvégia növelte a magánkereskedők lehetőségeit a tejkvóták vonatkozásában.

*Az agrár-környezetvédelmi
és élelmiszerbiztonsági politikák
kialakítása tovább folytatódik.*

Ausztrália, Kanada, Mexikó és az Egyesült Államok intézkedéseket vezetett be a vízelosztás és/vagy -hasznosítás fejlesztésére. Norvégia pedig keretrendszert állított fel az agrár-környezetvédelmi kifizetések hatékonyabb koordinálása és célzottsága érdekében. A támogatási kifizetések esetében az EU-ban kötelezővé váltak a kölcsönös környezetvédelmi megfelelési feltételek, melyek bevezetésre kerültek Japánban is. Dánia és Norvégia megemelte a mezőgazdasági szennyezőanyagokra kivetett adókat. Számos ország nyomkövetési rendszereket vezetett be, többek között a GMO-kra (genetikailag módosított szervezetek) vonatkozóan, illetve átszervezte az élelmiszerek szabályozását és az élelmiszerhatóságokat.

*Kereskedelmi megállapodások és a WTO
mezőgazdasági testületi vita befolyásolja
majd a reformfolyamatot.*

2004-ben majdnem minden OECD-ország részt vett bilaterális illetve regionális kereskedelmi megállapodások megkötésében, illetve elkezdte azok megvalósítását. Bár ezen megállapodásoknak általában van mezőgazdasági komponense is, az érzékeny termékek gyakran mentesülnek a liberalizációs kötelezettségek alól. A 2003. szeptemberi megtorpanást követően 2004-ben új erőre kapott a Dohai Fejlesztési Menetrend (DFM) kereskedelmi tárgyalásokról szóló fordulója. Haladás történt egy mezőgazdasági

keretrendszer felállításában, azonban számos fontos részlet még mindig tárgyalásra vár. Noha a bilaterális/regionális megállapodások előidézhetnek bizonyos politikai változtatásokat, a multilaterális szintű haldás sokkal inkább a mezőgazdaság-politikai reform folyamatának élénkítéséhez szükséges.

A mezőgazdasághoz kapcsolódó WTO testületi viták száma – részben a DFM befejezése terén mutatkozó késedelem eredményeként – egyre nő. Habár az OECD és a nem OECD országok egyaránt voltak már panaszosok, eddig majdnem mindig az OECD országok voltak a válaszadó felek. A viták a kérdések széles körét érintették, beleértve a belföldi kifizetéseket, az exporttámogatásokat, a piaci hozzáférésre vonatkozó megállapodásokat, az állami kereskedelmi vállalatokat, valamint a növény-egészségügyi követelményeket. E testületi döntések eredménye jelentős következményekkel jár mind a belföldi politikai reformok, mind pedig a jelenleg tárgyalás alatt álló multilaterális kötelezettségek tekintetében.

© OECD 2005

Ez az összefoglalás nem hivatalos OECD fordítás.

Ez az összefoglalás abban az esetben másolható,
ha megemlítsére kerül az OECD szerzői joga és az eredeti kiadvány címe.

**A többnyelvű összefoglalások az eredetileg angol ill. francia nyelvű
OECD kiadványok kivonatos fordításai.**

**Az OECD Online Könyvesboltban díjmentesen állnak rendelkezésre:
www.oecd.org/bookshop/**

További információ kérhető a Közügyi és Kommunikációs Igazgatóság
Jogi és Fordítási Csoportjától.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Látogasson el honlapunkra: www.oecd.org/rights/

